

LAISVAS PREKIŲ JUDĖJIMAS

Laisvas prekių judėjimas užtikrinamas panaikinant muitus bei kiekybinius apribojimus ir uždraudžiant lygiavertį poveikį turinčias priemones. Siekiant padėti užbaigti kurti vidaus rinką, pradėtas taikyti tarpusavio pripažinimo principas, panaikintos fizinės ir techninės kliūtys ir skatinama taikyti standartizavimo procedūras. 2008 m. patvirtinus naująją teisės aktų sistemą sudarytos geresnės sąlygos laisvam prekių judėjimui, pagerinta ES rinkos priežiūros sistema ir žymėjimas ženklų „CE“. Naujausi tyrimai rodo, kad taikant laisvo prekių judėjimo principą ir laikantis su juo susijusių teisės aktų sukuriama nauda kasmet siekia 386 mlrd. EUR.

TEISINIS PAGRINDAS

Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 26 ir 28–37 straipsniai.

TIKSLAI

Teisė į laisvą valstybėse narėse arba trečiosiose šalyse pagamintų prekių, kurios yra laisvoje apyvartoje valstybėse narėse, judėjimą – vienas pagrindinių Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo principų (SESV 28 straipsnis). Iš pradžių laisvas prekių judėjimas buvo suprantamas kaip valstybių narių muitų sąjungos aspektas, apimantis muitų, kiekybinių prekybos apribojimų ir lygiavertio poveikio priemonių panaikinimą ir bendro išorės tarifo Bendrijai nustatymą. Vėliau pagrindinis dėmesys buvo skiriamas likusių laisvo prekių judėjimo kliūčių panaikinimui, siekiant sukurti vidaus rinką.

LAIMĖJIMAI

Muitai ir kiekybiniai apribojimai (kvotos) tarp valstybių narių buvo panaikinti iki 1968 m. liepos 1 d. Papildomi tikslai – uždrausti lygiavertį poveikį turinčias priemones ir suderinti atitinkamus valstybių narių teisės aktus – iki šio galutinio termino nebuvo įgyvendinti. Šie tikslai tapo pagrindiniai įgyvendinant laisvo prekių judėjimo principą.

A. Muitams lygiavertį poveikį turinčių mokesčių uždraudimas: SESV 28 straipsnio 1 dalis ir 30 straipsnis

Kadangi Sutartyje nepateikiama šios sąvokos apibrėžties, ji turėjo būti apibrėžta teismų praktikoje. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo nuomone, kiekvienas mokestis – nesvarbu, kaip jis būtų vadinamas ar taikomas, – kuriuo apmokestinamas iš kitos valstybės narės importuojamas produktas, galintis išstumti panašų vidaus produktą, turi tokį patį poveikį laisvam produktų judėjimui, kaip ir maito mokestis (nes keičiama

produkto kaina), todėl, neatsižvelgiant į jo pobūdį ar formą, jį galima laikyti lygiavertčio poveikio mokesčiu (bylos 2/62 ir 3/62^[1] ir byla 232/78^[2]).

B. Kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimas: SESV 34 ir 35 straipsniai

Teisingumo Teismas sprendime [Dassonville byloje](#) laikėsi nuomonės, kad visos valstybių narių priimtose prekybos taisyklės, galinčios tiesiogiai ar netiesiogiai, faktiškai ar potencialiai apriboti Bendrijos vidaus prekybą, laikomos kiekybiniams apribojimams lygiavertčio poveikio priemonėmis (1974 m. liepos 11 d. [byla 8/74](#) ir [2015 m. lapkričio 15 d. bylos C-320/03](#) 63–67 punktai). Teisingumo Teismo išaiškinimas Cassis de Dijon byloje (1979 m. vasario 20 d. byla 120/78) toliau formavo teismo praktiką – įtvirtintas principas, kad kiekvieną produktą, teisėtai pagamintą ir parduodamą kurioje nors valstybėje narėje, vadovaujantis sąžiningomis, įprastomis tos valstybės taisyklėmis ir gamybos procesais, turi būti leidžiama parduoti bet kurios valstybės narės rinkoje. Tai buvo pagrindinis motyvas, paskatinęs diskusijas dėl abipusio pripažinimo principo nustatymo, įskaitant ir tuos atvejus, kai nėra suderinimo. Todėl valstybės narės, net nesant Europos derinimo priemonių (antrinių ES teisės aktų), privalo leisti į apyvertą ir pateikti rinkai kitoje valstybėje narėje teisėtai pagamintas ir rinkai teikiamas prekes.

Pažymėtina, kad SESV 34 straipsnio taikymo sritis ribojama sprendime Keck taikyta teismo praktika, pagal kurią tam tikri prekybos būdai nepatenka į šio straipsnio taikymo sritį, jei jie nėra diskriminaciniai (t. y. jie taikomi visiems atitinkamiems subjektams, vykdančiams savo veiklą nacionalinėje teritorijoje ir nacionalinių prekių prekybai turi tą patį teisinį ir faktinį poveikį, kaip ir prekių iš kitų valstybių narių prekybai) ([1993 m. lapkričio 24 d. sujungtos bylos C-267/91 ir C-268/91](#)).

C. Kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimo išimtys

Pagal SESV 36 straipsnį valstybėms narėms leidžiama taikyti priemones, turinčias kiekybiniams apribojimams lygiavertį poveikį, kai šios priemonės pateisinamos bendro pobūdžio ir neekonominiais motyvais (pvz., visuomenės dorovė, viešoji tvarka arba visuomenės saugumas). Tokios bendro principo išimtys turi būti aiškinamos siaurai, o valstybių narių priemonės negali būti savavališkos diskriminacijos ar paslėpto prekybos tarp valstybių narių apribojimo išraiška. Be to, šios priemonės turi turėti tiesioginį poveikį saugomiems visuomenės interesams ir turi neperžengti reikiamų ribų (proporcingumo principas).

Taip pat Teisingumo Teismas savo praktikoje (Cassis de Dijon byla) pripažino, kad valstybės narės gali privalomų reikalavimų (susijusių su fiskalinės priežiūros veiksmingumu, visuomenės sveikatos apsauga, komercinių sandorių sąžiningumu ir vartotojų apsauga ir t. t.) pagrindu nustatyti lygiavertį poveikį turinčių priemonių uždraudimo išimtis. Apie priemones, kuriomis nustatomos valstybių narių daromos išimtys, valstybės narės turi pranešti Komisijai. Siekiant palengvinti valstybių narių daromų išimčių priežiūrą, nustatyta keitimosi informacija tvarka ir stebėsenos

[1]1962 m. gruodžio 14 d. Teisingumo Teismo sprendimas – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:61962CJ0002>

[2]1979 m. rugsėjo 25 d. Teisingumo Teismo sprendimas – <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:61978CJ0232>

mechanizmas (kaip numatyta SESV 114 ir 117 straipsniuose, Europos Parlamento ir [Tarybos sprendime Nr. 3052/95/EB](#) ir [Tarybos reglamente \(EB\) Nr. 2679/98](#)). Tai toliau įtvirtinta [Reglamente \(EB\) Nr. 764/2008](#) dėl tarpusavio pripažinimo, kuris priimtas 2008 m. įgyvendinant vadinamąją naująją teisės aktų sistemą.

D. Nacionalinės teisės aktų derinimas

Priimti suderinimo teisės aktai leido pašalinti kliūtis (pvz., paskelbus netaikytinomis valstybių narių priimtas nuostatas) ir nustatyti bendras taisykles, kuriomis siekiama užtikrinti tiek laisvą prekių ir produktų judėjimą, tiek kitų EB steigimo sutarties tikslų, kaip antai aplinkos ir vartotojų apsauga ar konkurencija, įgyvendinimą.

Derinimo procesas buvo dar labiau supaprastintas nustačius kvalifikuotos balsų daugumos taisyklę, kuri turėjo būti taikoma daugumai direktyvų, susijusių su galutiniu bendrosios rinkos sukūrimu (EB steigimo sutarties, pakeistos Maastrichto sutartimi, 95 straipsnis), ir pritaikius naują požiūrį, kuris buvo pasiūlytas [Komisijos baltojoje knygoje](#) (1985) ir kuriuo siekiama vengti sunkaus ir smulkmeniško derinimo. Naujojo požiūrio, pagrįsto 1985 m. gegužės 7 d. Tarybos rezoliucija (patvirtinto [1989 m. gruodžio 21 d. Tarybos rezoliucijoje ir Tarybos sprendime 93/465/EEB](#)), pagrindinis principas – nacionalinių taisyklių tarpusavio pripažinimas. Derinimas turi apsiriboti tik esminiais reikalavimais ir yra pateisinamas, kai nacionalinės taisyklės negali būti laikomos lygiavertėmis ir dėl jų atsiranda apribojimų. Vadovaujantis šiuo nauju požiūriu priimtomis direktyvomis siekiama dviejų tikslų – užtikrinti laisvą prekių judėjimą atliekant viso sektoriaus techninį suderinimą ir užtikrinant griežtą su visuomenės interesais susijusių tikslų, nustatytų SESV 114 straipsnio 3 dalyje, apsaugą (pvz., žaislai, statybinės medžiagos, mašinos, dujiniai prietaisai ir telekomunikacijos terminalų įranga).

E. Vidaus rinkos sukūrimas

Siekiant sukurti bendrąją rinką reikėjo pašalinti visas likusias laisvo prekių judėjimo kliūtis. [Komisijos baltojoje knygoje \(1985\)](#) išdėstytos fizinės ir techninės kliūtys, kurias reikėjo pašalinti, ir priemonės, kurių tuo tikslu turėjo imtis Bendrija. Dauguma šių priemonių jau įgyvendinta. Tačiau norint, kad bendroji rinka neatsiliktų nuo technologinės pažangos keliamų uždavinių, reikia įgyvendinti esmines jos reformas.

EUROPOS PARLAMENTO VAIDMUO

Parlamentas palaikė siekį užbaigti kurti vidaus rinką ir visuomet itin aktyviai rėmė naująjį požiūrį, susijusį su laisvu prekių judėjimu. Jis taip pat labai aktyviai prisidėjo prie derinimo direktyvų rengimo. Parlamentas aktyviai dalyvavo 2008 m. tvirtinant Naujosios teisės aktų sistemos rinkinį. Pagrindiniai dalykai, dėl kurių Parlamentas derėjosi su Taryba, buvo užtikrinti, kad būtų susitarta nuolat didinti visų susijusių ekonominės veiklos vykdytojų atsakomybę užtikrinant gaminių, kuriuos jie teikia rinkai, atitiktį reikalavimams ir saugą, ir labiau įtvirtinti „CE“ ženklą didinant vartotojų informuotumą apie jį. Parlamentas ir toliau dirba šioje srityje prie Suderinimo rinkinio, kurį sudaro devynios direktyvos, taikomos skirtingiems produktams, įskaitant liftus, pirotechnikos gaminius ir sprogmenis.

Savo [2011 m. kovo 8 d. rezoliucijoje](#)^[3] Parlamentas taip pat prašė Komisiją parengti bendrosios rinkos priežiūros sistemą, kuri būtų taikoma visiems gaminiams (suderintiems ir nesuderintiems), grindžiamą vienu teisėkūros procedūra priimamu aktu, apimančiu [direktyvą dėl bendros gaminių saugos](#) ir [Reglamentą \(EB\) Nr. 765/2008](#) dėl rinkos priežiūros, tam, kad būtų užtikrintas aukštas gaminių saugos ir rinkos priežiūros lygis ir išaiškintas teisinis pagrindas. 2013 m. Parlamento prašymu Komisija pateikė [Produktų saugos ir rinkos priežiūros srities dokumentų rinkinį](#). Į šį rinkinį įeina naujos įgyvendinimo užtikrinimo taisyklės, taikomos prekių vidaus rinkai, pagal kurias valstybių narių rinkos priežiūros institucijos galės užtikrinti teisės aktų vykdymą ir taikyti geresnes vartotojų apsaugos priemonės. 2019 m. balandžio 17 d. EP patvirtino naują [Reglamentą dėl rinkos priežiūros ir gaminių atitikties](#). Šio reglamento nuostatos dėl rinkos priežiūros turėtų apimti gaminius, kuriems taikomi derinamieji Sąjungos teisės aktai. Taip bus užtikrinta vienoda šių gaminių rinkos priežiūra Sąjungos lygmeniu ir padės didinti vartotojų pasitikėjimą.

Be to, kad vidaus rinka deramai veiktų, svarbų vaidmenį atlieka standartizacija. Darnieji Europos standartai padeda užtikrinti laisvą prekių judėjimą vidaus rinkoje ir sudaro galimybes ES įmonėms būti konkurencingesnėms. Šie standartai padeda apsaugoti Europos piliečių sveikatą ir užtikrinti jų saugą, jie taip pat prisideda saugant aplinką. Siekdamas daryti įtaką standartizacijos reformos turiniui, [2010 m. spalio 21 d. Parlamentas priėmė rezoliuciją](#)^[4], kurioje jis paragino išsaugoti ir patobulinti daugelį sėkmingai taikomų standartizacijos sistemos elementų ir rasti tinkamą pusiausvyrą nacionaliniu, Europos ir tarptautiniu mastu.

2012 m. spalio 25 d. Parlamentas ir Taryba priėmė [Reglamentą \(ES\) Nr. 1025/2012](#) dėl Europos standartizacijos, kuriuo buvo atnaujintas ir patobulintas Europos standartų nustatymo mechanizmas.

Per septintąją kadenciją Parlamentas atliko Suderinimo rinkinio, kurį sudaro devynios direktyvos, taikomos tokiose srityse, kaip žemos įtampos tiekimo įranga, elektromagnetinis suderinamumas, matavimo priemonės ir civiliniam naudojimui skirti sprogmenys, taip pat prie direktyvų dėl slėginių įrenginių ir radijo įrangos, teisėkūros peržiūrą. Parlamentas taip pat baigė teisėkūros darbą, susijusį su: reglamentu, kuriuo nustatomos suderintos statybos produktų rinkodaros sąlygos; tekstilės gaminių pluoštų sudėties ženklinimu ir žymėjimu; dviračių ir triačių transporto priemonių bei keturračių saugumu ir aplinkos tausojimu; direktyva dėl pramoginių ir asmeninių laivų^[5].

Aštuntosios kadencijos Parlamentas toliau tęsė darbą su reglamentais dėl lynų kelio įrenginių, dujinį kūrą deginančių prietaisų, medicinos prietaisų ir asmeninių apsaugos priemonių. Parlamentas sėkmingai baigė darbą dėl E. iškvietimo reglamento^[6] ir

[3]OL C 199 E, 2012 7 7, p. 1. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2012%3A199E%3ATO>

[4]OL C 70 E, 2012 3 8, p. 56. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=OJ%3AC%3A2012%3A070%3ATO>

[5]Daugiau informacijos galima rasti Parlamento Vidaus rinkos ir vartotojų apsaugos komiteto (IMCO) užsakymu atliktame tyrime „ES veiklos planavimas. Su IMCO susijusių teisės aktų apžvalga“ („EU Mapping: Overview of IMCO related legislation“): [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU\(2015\)536317_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/536317/IPOL_STU(2015)536317_EN.pdf)

[6]2015 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2015/758 dėl tipo patvirtinimo reikalavimų transporto priemonėse montuojamos numeriu 112 grindžiamos „eCall“ iškvietimo sistemos

sprendimo dėl Europos viešojo administravimo institucijų, įmonių ir piliečių sąveikos sprendimų (ISA2)^[7]. Parlamentas rengė teisės aktus, įtrauktus į Žiedinės ekonomikos dokumentų rinkinį, dėl CE ženklų pažymėtų trešiamųjų produktų tiekimo bendrajai rinkai^[8].

Per 8-ąją kadenciją Parlamentas priėmė naują [Informacijos teikimo direktyva 2015/1535](#), kuria pagerinamas valstybių narių tarpusavio informavimas apie techninius reglamentus, ir naują [Abipusio pripažinimo reglamentą 2019/515](#), kuriuo patobulintos nuostatos dėl nacionalinių procedūrų, išplečiant abipusio pripažinimo principo taikymą^[9]. 2019 m. balandžio 16 d. Parlamentas priėmė reglamentą dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo, atsižvelgiant į jų bendrąją saugą ir transporto priemonėse esančių asmenų bei pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugą, kuriuo siekiama nustatyti daug techninių priemonių, skirtų žmonių gyvybėms apsaugoti ir sužalojimų eismo įvykiuose skaičiui sumažinti, dėl kurių kasmet Europos keliuose žūsta 25 000 žmonių ir patiriama 100 000 sunkių sužalojimų^[10].

Parlamentas primygtinai reikalavo, kad į šiuos teisės aktus būtų įtrauktos nuostatos dėl interneto platformų, pvz., dėl Vidaus rinkos problemų sprendimo tinklo (SOLVIT) ir Vidaus rinkos informacinės sistemos (IMI) pagal [Reglamentą \(ES\) Nr. 1024/2012](#), kad nacionalinės valdžios institucijos ir Komisija galėtų keistis informacija, siekdamos išspręsti problemas, su kuriomis piliečiai ir įmonės susiduria pirkdami arba parduodami prekes Europos Sąjungoje. Parlamentas, patvirtindamas [Reglamentą 2018/1724](#)^[11], užtikrino, kad visos šios platformos piliečiams ir įmonėms būtų prieinamos per bendruosius skaitmeninius vartus „Jūsų Europa“.

Parlamentas pritaria požiūriui, kad ES ir valstybių narių valdžios institucijoms reikia glaudžiau bendradarbiauti siekiant pagerinti ES teisės aktų kokybę ir nuspręsti, kuriuos teisės aktus reikia supaprastinti ar kodifikuoti. Parlamentas taip pat ragina ir kitas institucijas visuomet, kai įmanoma, remti bendrą reguliavimą ir savanoriškus susitarimus, vadovaujantis tuo pačiu geresnės teisėkūros principu.

Naujausi tyrimai rodo, kad taikant laisvo prekių judėjimo principą ir laikantis su juo susijusių teisės aktų sukuriama nauda kasmet siekia 386 mlrd. EUR^[12].

įdiegimo atžvilgiu, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2007/46/EB (OL L 123, 2015 5 19, p. 77). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX%3A32007L0046>

[7] Europos Parlamento ir Tarybos sprendimas, kuriuo nustatoma Europos viešojo administravimo institucijų, įmonių ir piliečių sąveikos sprendimų programa (ISA2). Sąveika kaip viešojo sektoriaus modernizavimo priemonė (Tekstas svarbus EEE) (COM(2014) 0367), http://ec.europa.eu/isa/documents/isa_2_proposal_en.pdf

[8] Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo nustatomos CE ženklų pažymėtų trešiamųjų produktų tiekimo rinkai taisyklės ir iš dalies keičiami reglamentai (EB) Nr. 1069/2009 ir (EB) Nr. 1107/2009 (COM(2016) 0157). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016PC0157>

[9] 2019 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2019/515 dėl kitoje valstybėje narėje teisėtai parduodamų prekių abipusio pripažinimo, kuriuo panaikinamas Reglamentas (EB) Nr. 764/2008 (OL L 91, 2019 3 29, p. 1). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A32019R0515>

[10] Seminaras „Variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimas“ <http://www.europarl.europa.eu/committees/en/imco/events-workshops.html?id=20181115WKS02022>

[11] Duke Ch. „Bendrieji skaitmeniniai vartai. Kaip ES gali patenkinti piliečių ir įmonių lūkesčius?“, IMCO komiteto užsakymu A teminio skyriaus parengtas informacinis pranešimas. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614219/IPOL_BRI\(2018\)614219_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/614219/IPOL_BRI(2018)614219_EN.pdf)

[12] Tyrimas „Indėlis į augimą. Laisvas prekių judėjimas“ Delivering Economic Benefits for Citizens and Businesses (2019), prepared by Policy Department A and ifo Institute for IMCO Committee, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA\(2019\)631063_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/IDAN/2019/631063/IPOL_IDA(2019)631063_EN.pdf)

Mariusz Maciejewski / Christina Ratcliff / Andreea Dobrita
04/2019

